

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

خلاصه کتاب روانسنجی

نویسنده:

حمزه گنجی

فصل اول: تاریخچه آزمون‌ها

- ◀ معمولاً شروع آزمون‌ها را اواخر قرن ۱۹ و اوایل قرن ۲۰ میلادی می‌دانند.
- ◀ در سال ۱۸۹۰ بود که برای اولین بار، کلمه تست یا آزمون توسط جیمز کتل روانشناس آمریکایی بکار برده شد.
- ◀ در سال ۱۹۰۵، آلفرد بینه، روانشناس فرانسوی و تئودور سیمون، اولین آزمون روانی را آزمون‌سازی کردند. بنابراین تاریخ دقیق شروع آزمون‌های روانی، سال ۱۹۰۵ است.
- ◀ هدف از بکار بردن کلمات آزمون، آزموده، آزمودنی و امتحان در کتب بزرگان علم و ادب، شناخت بهتر انسان‌ها است.

روانشناسی آزمایشی:

- ✓ اولین قدم‌ها برای تهیه آزمون‌های روانی، در آزمایشگاه‌های روانشناسی برداشته شد.
- ✓ اولین افرادی که سعی کردند زمان واکنش را اندازه بگیرند، روانشناسان بودند.
- ✓ یکسان بودن شرایط آزمایش، یکی از ویژگی‌های اصلی آزمون‌های روانی است.

خدمات فرانسیس گالتون:

- ✓ گالتون، مستقیماً در بوجد آمدن آزمون‌ها تاثیر داشته و علاقه زیادی به مطالعه وراثت در انسان داشت.
- ✓ گالتون در سال ۱۸۸۴، آزمایشگاهی در لندن تاسیس کرد که در آن، افراد می‌توانستند خود را از نظر دقت بینایی، شنوایی، نیروی بازو و زمان واکنش تحت آزمایش قرار داده و نتایج خود را با جداولی که در آنجا وجود داشت و مربوط به یک جامعه بزرگ بود، مقایسه کنند.
- ✓ امروزه به این جداول، نورم یا هنجار گفته می‌شود که یکی از شرایط آزمون‌های روانی است.
- ✓ گالتون، از افرادی است که در تحقیقات خود از مقیاس‌های درجه‌بندی، پرسشنامه و روش تداعی آزاد استفاده کرد.
- ✓ مهمترین اقام گالتون که منجر به گسترش آزمون‌های روانی شد، استفاده وی از آمار برای تحلیل اطلاعات مربوط به تفاوت‌های فردی بود.

جیمز کتل:

- ✓ از شاگردان وونت بوده و رساله دکترای خود را به مطالعه تفاوت‌های فردی در زمان واکنش اختصاص داد.
- ✓ وونت بدنبال کشف قوانین کلی درباره واقعیت‌های نفسانی بود در صورتی که کتل، به اندازه‌گیری تفاوت‌های فردی علاقه داشت.
- ✓ کتل برای مطالعه تفاوت‌های فردی، توانایی‌های ساده را اندازه می‌گرفت و نه فرآیندهای عالی ذهن را.
- ✓ به اعتقاد کتل، با آزمون‌های آستانه‌های اختلافی و زمان واکنش، می‌توان کنش‌های ذهنی را اندازه گرفت.
- ✓ عیب عمده آزمون‌های کتل این بود که عملکردهای عالی و پیچیده ذهن را اندازه نمی‌گرفتند.
- ✓ عیب دیگر آزمون‌های کتل این بود که فاقد هنجار یا نورم بودند. یعنی معیاری برای مقایسه فرد وجود نداشت.
- ✓ اهمیت کار کتل در این بود که کاربرد آزمون‌های روانی را از آزمایشگاه بیرون آورده تا به خدمت اجتماع درآیند.
- ✓ ثرندایک و هیلی از شاگردان کتل بوده‌اند.

آلفرد بینه و شروع واقعی آزمون‌های روانی:

- ✓ بینه در سال ۱۸۹۶ با همکاری هانری، مقاله‌ای نوشته و اکثر آزمون‌های موجود در آن زمان را مورد انتقاد قرار داد.
- ✓ بینه در ابتدا تصور می‌کرد که باید بین رشد جسمانی و رشد ذهنی، رابطه‌ای وجود داشته باشد.
- ✓ بینه در مطالعه هوش، خود هوش را مطالعه نمی‌کرد بلکه علائم جسمانی آن را بررسی می‌کرد.
- ✓ بینه و سیمون در طبقه‌بندی کودکان کانا (حمایتی)، کالیو (تربیت‌پذیر) و کودن (آموزش‌پذیر) دچار مشکل شدند.
- ✓ بنظر بینه، کودک عادی و کودک کودن، هر دو مراحل رشد ذهنی را پشت سر می‌گذارند با این تفاوت که رشد کودک کودن، هم کند است و هم زود متوقف می‌شود. بنابراین عقب‌ماندگی ذهنی یعنی تاخیر در رشد ذهنی.
- ✓ هوش کودک، به تناسب سن او افزایش می‌یابد. کودک کودن، مدت کمتری نسبت به کودک عادی به رشد هوشی خود ادامه می‌دهد.
- ✓ بینه و سیمون در سال ۱۹۰۵، نتیجه تحقیقات خود را با عنوان روش‌های تازه برای تشخیص سطح هوشی افراد غیر عادی منتشر کردند.
- ✓ مقاله فوق که در واقع اولین آزمون روانی به معنای امروزی بود، شامل ۳۰ سوال بوده که از آسان به سخت درجه‌بندی شده بود.
- ✓ دومین چاپ آزمون بینه - سیمون در سال ۱۹۰۸ و با ۵۴ سوال منتشر شد.
- ✓ سوالاتی که بینه و سیمون در ابتدای آزمون از کودک می‌کردند، باعث می‌شد اولاً کودک با آزماینده انس گرفته و ترس او از بین برود و دوماً، آزماینده یک تقریب کلی از توانایی‌های بدست آورد.
- ✓ مشهورترین فرم آزمون بینه - سیمون در آمریکا، در دانشگاه استنفورد و زیر نظر ترمن به نام مقیاس استنفورد - بینه شهرت یافت. در همین مقیاس و برای اولین بار، مفهوم ضریب هوشی (IQ) بکار رفته و آخرین تجدیدنظر آن، در سال ۱۹۸۵ به چاپ رسید.

آزمون‌های گروهی:

- ✓ به آزمون‌هایی گفته می‌شود که می‌توان آنها را در هر نوبت به تعداد زیادی از افراد داد و از آنها خواست تا بطور همزمان پاسخ دهند.
- ✓ آزمون بینه و تجدیدنظرهای آنها مانند استنفورد - بینه، آزمون فردی نامیده می‌شوند.
- ✓ استفاده از آزمون فردی برای تشخیص عقب‌ماندگی‌های ذهنی یا اختلالات رفتاری، بهتر و مطمئن‌تر از آزمون‌های گروهی است.
- ✓ اولین قدم برای تدوین آزمون‌های گروهی در سال ۱۹۱۷ و زمانی که آمریکا می‌خواست وارد جنگ جهانی دوم شود، برداشته شد.
- ✓ آزمون‌هایی که بهنگام جنگ تهیه شدند، به نام‌های آلفا و بتا مشهور گردیدند.
- ✓ آزمون آلفا مخصوص افراد عادی و آزمون بتا که یک مقیاس غیر کلامی بود، مخصوص افراد بی‌سود بود.
- ✓ آزمون‌های گروهی برای انتخاب دانشجو برای دانشگاه‌ها، مراکز تربیت معلم، ادارات دولتی و ... استفاده می‌شود که از نظر وقت و هزینه، مقرون به صرفه بوده و بیش از سایر انواع آزمون‌ها، موجب پیشرفت نهضت آزمون‌سازی شده‌اند.

گرایش به تحلیل عوامل:

- ✓ آزمون‌های بینه می‌توانند سطح کلی هوش را تعیین می‌کنند.
- ✓ سطح کلی هوش نمی‌تواند تفاوت‌های فردی را آنطور که لازم است، نشان دهد.
- ✓ اسپیرمن، اولین فردی است که در سال ۱۹۰۵ به فکر شناخت عوامل تشکیل‌دهنده توانایی‌های کلی هوش افتاد.
- ✓ وی در ابتدا عنوان کرد که هوش، از دو عامل کلی و اختصاصی تشکیل شده است.
- ✓ عامل کلی، عاملی است که در همه فعالیت‌های ما وارد عمل می‌شود.
- ✓ اسپیرمن برای تشکیل عوامل تشکیل‌دهنده هوش، از روش‌های آماری کمک گرفته و موجب شد تا برای هریک از عوامل تشکیل‌دهنده استعدادها، آزمون‌های جداگانه‌ای تهیه شود.

آزمون‌های معلومات:

- ✓ آزمون‌های استاندارد شده معلومات یا پیشرفت تحصیلی، آزمون‌هایی هستند که به کمک آنها، معلومات دانش‌آموزان، دانشجویان و ... را در یک زمینه معین اندازه‌گیری می‌کنند.
- ✓ آزمون فوق‌اجازه می‌دهد تا دانش‌آموزان مدارس مختلف، نظام‌های مختلف و حتی سنین مختلف، باهم مقایسه شوند.
- ✓ آزمون‌های معلومات حتی قبل از آزمون‌های روانی بوجود آمده‌اند.
- ✓ یکی از کاربردهای آزمون‌های معلومات استاندارد شده، خارج کردن ارزشیابی از حالت ذهنی بود.

آزمون‌های شخصیت:

- ✓ دومین حوزه روانسنجی عبارتست از اندازه‌گیری جنبه‌های غیر شناختی (عاطفی و هیجانی) رفتار و آزمون‌هایی که بدین منظور ساخته می‌شوند، تحت عنوان آزمون شخصیت بکار می‌روند.
- ✓ در آزمون شخصیت ما بدنبال بررسی جنبه‌های سازگاری، روابط اجتماعی، انگیزش، رغبت‌ها، نگرش‌ها، اختلالات رفتاری و ... هستیم.
- ✓ در این آزمون، مواردی مطالعه می‌شود که قابلیت کمی شدن نداشته و نوع پاسخ مطرح است و نه پاسخ خوب و بد.
- ✓ کاربرد آزمون‌های شخصیت در روانپزشکی و روان‌درمانی رواج دارد چون اختلالات رفتاری در آنها مطالعه می‌شود.
- ✓ دلیل ابهام آزمون‌های شخصیت، بررسی جنبه‌هایی است که به درستی تعریف نشده یا در مورد تعریف آنها، اتفاق نظر بسیار کمی وجود دارد.
- ✓ نمونه‌ای از آزمون‌های شخصیت عبارتست از آزمون‌های رورشاخ (متشکل از ۱۰ کارت) و TAT (متشکل از ۳۰ کارت) که به اصطلاح، آنها را فرافکن می‌نامند.
- ✓ آزمون‌های تداعی کلمات و جملات ناقص نیز جزء آزمون‌های شخصیت بحساب می‌آیند.

آزمون جامعه‌سنجی:

- ✓ آزمون جامعه‌سنجی در سال ۱۹۳۴ توسط مورنو ابداع شد.
- ✓ آزمون جامعه‌سنجی وسیله‌ای برای تعیین درجه پذیرش افراد در یک گروه، کشف روابط این افراد و آشکار کردن ساخت خود گروه بکار می‌رود.
- ✓ جامعه‌سنجی، موجودیت خود را مدیون تحقیقی است که در حومه شهر وین بعثت نزاع فراوان انجام گرفته بود.